

N:o 195.

Af herr **M. Sundström m. fl.**, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad anordning af rikets allmänna läroverk samt lönereglering för de vid dem anställda lärare.

Genom Kungl. Maj:ts proposition till innevarande års Riksdag rörande omorganisation af de allmänna läroverken har denna fråga i hela dess omfattning förelagts Riksdagen till afgörande. De ansatser till ett tidsenligt ordnande af vårt undervisningsväsende detta förslag innebär äro värda allt erkännande. Skulle förslaget erhålla Riksdagens bifall, komme enhetlighet och reda att åvägabringas uti den mångfald och oklarhet, som hittills varit rådande på detta område. Men ej nog härmed. Den mångåriga tvistefrågan rörande framflyttandet af de klassiska språkens studium till en mognare ålder kommer likaledes att taga ett stort steg mot sin slutliga lösning.

Ett gammalt och af Andra Kammaren ofta påyrkadt reformkraf har emllertid icke af Kungl. Maj:t upptagits. Vi mena förslaget om första läroverksklassens indragande och inträdesålderns höjande. Och dock synes det oss, som om Kungl. Maj:t icke skulle hafva saknat skäl till ett sådant förslags framläggande. Den föreliggande propositionen rörande omorganisation af läroverken åtföljes nämligen af förslag till ny lönestat för lärarepersonalen vid desamma. Detta löneförslags antagande kommer att medföra en väsentlig ökning i statens utgifter. Nu har Riksdagens Andra Kammare upprepade gånger såsom oeftergiftigt villkor för sitt bifall till lärarelönernas höjande uttalat sig för

icke allenast latinstudiets framflyttande till en mognare ålder, utan äfven fordrat första läroverksklassens indragande. Om vederbörande på allvar önska en reglering af lärarelönerna och anse en höjning af desamma vara tidsenlig, berättigad och nödvändig, borde klokheten hafva bjudit dem att taga hänsyn till dessa tydligt uttalade önskemål för att icke ännu en gång riskera organisationsförslagets fall.

Herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet säger nu i fråga om denna sak, att han icke under nuvarande omständigheter ansett sig böra föreslå första klassens indragning. Vi våga gentemot detta påstå, att om öfver hufvud taget några omständigheter kunnat föranleda ett dylikt förslags framläggande, så är det just de nuvarande. Läroverkspropositionen innehåller ju förslag om en fullständig, in i detalj gående omdaning af läroverksorganisationen. Somliga läroverk indragas, andra omdanas och tillökas, kurser och timplaner förändras i väsentlig grad. Flera af dessa reformer äro fullt ut lika stora och vågsamma som en indragning af lägsta läroverksklassen. Därför anse vi innevarande års riksdag vara rätta tidpunkten för ett dylikt förslags genomförande.

Enligt nu gällande bestämmelser utgör lägsta inträdesåldern till läroverkens första klass 9 år. Kungl. Maj:t föreslår häruti icke någon förändring. Genom den nådiga kungörelsen af den 9 november 1894 hafva inträdesfordringarna till läroverkets första klass fastställts i anslutning till de kurser, som genomgås i första klassen af fast folkskola Litt. A. Några klagomål öfver denna bestämmelse hafva oss veterligt icke försports från något håll. Såväl läroverket som den stora allmänheten hafva af en dylik anordning icke rönt annat än godt.

Jämföras nu de kurser, som genomgås i andra klassen af fast folkskola Litt. A, med de kurser, som genomgås i läroverkets första klass, finner man, att emellan dem egentligen icke förefinnes annan väsentlig skillnad än den lilla kursen i tyska språket. Jämför man vidare de båda skolornas timplaner för ifrågavarande klasser, finner man, att äfven dessa i det närmaste öfverensstämman med hvarandra. Indroges nu läroverkets första klass, så att den nuvarande andra klassen blefve det nya läroverkets första klass, och lämpades inträdesfordringarna till denna i anslutning till de kurser, som genomgås i andra klassen af fast folkskola Litt. A., tro vi, att både läroverket och ännu mera den stora allmänheten däraf skulle hafva endast fördelar. Med tiden skulle säkerligen alla blifva lika belåtna med den anordningen som med den år 1894 vidtagna rörande inträdesfordringarna till nuvarande första klassen.

Vi skola nämligen icke glömma, att många af de barn, som nu bevista våra läroverk, hafva sina hem stundom flera mil från läroverksstaden. Följaktligen måste föräldrarna inackordera dem hos främmande. Att skicka ett nio års gammalt barn ut bland främmande människor utan den omsorg och tillsyn, som endast hemmet kan skänka, måste kännas både tungt och bekymmersamt för omtänksamma föräldrar. Härtill kommer en annan ganska beaktansvärd sida af saken. Detta sker icke utan kännbara ekonomiska uppoffringar. Många föräldrar söka därför ofta att ordna det så, att deras barn vid inträdet i läroverket kunna öfverhoppa första klassen. De skaffa dem privat undervisning i tyska språket, allt under det de fortfarande få bevista hemtraktens folkskolor. Nära $\frac{1}{4}$ af de lärjungar, som inträda i våra läroverk, komma på sådant sätt in i andra klassen. Föräldrarna hafva häraf två fördelar. Dels inbespara de kostnaderna för barnens inackordering hos främmande under ett läsår, och dels få barnen åtnjuta föräldravård så mycket längre.

Då det nu så förhåller sig, hvilket icke lärers kunna bestridas, hvarför vidhåller man då så hårdnackadt nioårsåldern såsom inträdesålder? Det vore helt enkelt ett rättvist och billigt tillmötesgående af allmänhetens berättigade kraf att höja såväl inträdesåldern som inträdesfordringarna till allmänna läroverket under förutsättning, att dessa fordringar ställdes i samband med en högre folkskolekurs än den nu bestämda och med utsikt till ett års inskränkning af läroverksstudierna. En sådan anordning borde man just nu vidtaga i samband med den föreslagna omorganisationen af läroverken.

Äfven en annan part skulle hafva stort gagn af en sådan anordning. Vi mena vår folkskola. Såväl läroverkskommittén som statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet hafva sökt bortförklara det faktum, att folkskolan skulle hafva någon nytta af första läroverksklassens indragning. De hafva till och med velat låta påskina, att ifrågavarande åtgärd skulle vara till skada. Man befarar, att det organiska samband, som nu förefinnes mellan folkskolan och de allmänna läroverken, skulle hämmas uti sin utveckling därigenom, att öfvergången från den förra till de senare skulle försvåras. Detta hålla vi emellertid icke för troligt. Uti folkskolorna och läroverkets nedersta klasser läsas, såsom förut sagts, ungefär samma kurser med undantag af tyska språket. Framflyttades detta språks studium ett år på samma gång första läroverksklassen indroges, skulle detta icke på ringaste sätt försvåra eller omöjliggöra öfvergången från den ena skolan till den andra. Tvärtom skulle sambandet ännu mera stärkas, så att öfvergången från folk-

skolan till läroverket blefve ännu mera vanlig. Skulle man en dag genom folkskoleväsendets utveckling och språkstudiernas framflyttande komma därhän, att läroverken i alla ämnen toge vid och fortsatte undervisningen, där folkskolan slutade, då först skulle det organiska sambandet mellan de skilda skolorna i sanning kunna sägas vara oupplösligt. Då skulle folkskolan blifva en verklig bottenskola för hela folket. Dithän måste också skolväsendets utveckling gå. De reformer, som göras i skolornas organisation, måste därför göras så, att de främja denna utveckling. Den första läroverksklassens indragande är ett steg i denna riktning. Därför måste också folkskolan däraf hafva det största gagn. Det intresse och den offervillighet, som hos vårt folk förefinnes för ungdomens bildning och undervisning, är för närvarande splittradt på två till en del parallella skolformer, folkskolan och läroverket. Så länge denna parallellism existerar, kunna vi nogamt begripa, att lejonparten af intresset och offervilligheten hos åtminstone de förmögnare klasserna skola komma läroverken till del, under det folkskolan får nöja sig med smulorna. Detta skall i hög grad inverka hämmande på dennas utveckling. Man är skyldig tillse, att så ej blir fallet.

Vi kunna icke heller anse det vara med god hushållning förenligt, att staten underhåller två slags skolor, hvilka i fråga om kurser äro hvarandra så pass lika som folkskolans och läroverkets nedersta klasser. Om vi antaga, att alla de lärjungar, som undervisas i läroverkens första klass, skulle på en gång blifva hänvisade till folkskolorna, äro vi öfvertygade om att för dessa icke skulle behöfva göras så särdeles stora ekonomiska uppoffringar vare sig för lokaler, materiel eller lärarekrafter för att sätta dem i stånd att meddela den nytillträdande kontingenten undervisning. Nu kostar dessa lärjungars undervisning vid våra läroverk icke så obetydliga belopp. Den hufvudsakliga vinsten genom dessa ökade kostnader är egentligen den lilla kurs i tyska språket, som en nioåring mäktar inhämta under första läsåret. Blir ej den där kursen i tyska språket bra dyr? Kan det sägas vara väl använda pengar?

Men, säger man, första läroverksklassens indragning låter sig icke göra, emedan tyska språkets studium därigenom allt för länge skulle fördröjas till men för hela språkundervisningen i öfrigt. Vi tro icke

detta. Om lärjungarne inträda i läroverket vid en högre ålder och efter att hafva inhämtat en grundligare och vidsträcktare kurs i modersmålet vid folkskolan, skall naturligtvis undervisningen i ett främmande språk, byggd på grundvalen af en större kännedom i hemlandets språk, kunna meddelas både fortare och säkrare. Flere skolmän hafva därför också på det bestämdaste uttalat sig för modersmålet läggande till grund för språkundervisningen. Sålunda framhåller kollega Dufvenberg vid Jakobs högre allmänna läroverk i sitt yttrande öfver läroverkskommitténs förslag, att undervisningen i främmande språk bör inträda först då lärjungen nått en sådan utveckling i modersmålet användning, att han ej löper fara att taga skada, men tvärtom kan draga nytta af det främmande språkinflytandet. Lektor Petrini i Växjö föreslår, att språkundervisningen skall börja först i fjärde klassen. Lektor Hagelin i Nyköping säger, att språkstudiet ej bör vidtaga förr än vid 11 à 12 års åldern, enär detta vore öfverensstämmande med den nutida språkvetenskapens resultat. — I jämförelse med dessa skolmäns uttalanden är således vårt yrkande ganska blygsamt. Vi anse sålunda, att studiet af tyska språket utan olägenhet kan uppskjutas till 10 à 11 års åldern.

Mot första klassens indragning har äfven anförts, att barn från fattigare och glest befolkade trakter, hvarest folkskoleväsendet vore sämre utveckladt, skulle få svårare än nu att vinna inträde vid det allmänna läroverket. Härtill svaras, att man väl icke gärna kan anpassa läroverksorganisationen med hänsyn härtill. De allra flesta lärjungar, som inträda i det allmänna läroverket, komma utan tvifvel, huru inträdesåldern till detta än bestämmes, från städernas eller med dem jämförliga samhällens bättre utrustade folkskolor. I endast mycket få fall ifrågasättes öfvergång från folkskolor, belägna i fattigare eller glest befolkade trakter. Och då lär det väl heller icke vara nödigt att lämpa inträdesåldern i läroverket med hänsyn till dylika enstaka fall.

På grund af hvad vi sålunda anført, våga vi härmed vördsamt hemställa, det Riksdagen ville besluta:

dels att vid en omorganisation af rikets allmänna läroverk den förändring göres i Kungl. Maj:ts förslag, att första klassen i realskolor och samskolor indrages samt att inträdesfordringarna till dessa skolor lämpas efter de i andra klassen af fast folkskola Litt. A genomgångna kurser;

dels ock att Riksdagen måtte, beträffande de allmänna läroverkens stat, besluta den minskning i det

af Kungl. Maj:t föreslagna antalet lärarekrafter samt den nedsättning i utgifterna, som af ofvan angifna förenkling i organisationen kan blifva en följd.

Stockholm den 20 februari 1904.

<i>M. Sundström.</i>	<i>G. Jansson.</i>	<i>A. Hedin.</i>
<i>D. Persson i Tällberg.</i>	<i>L. Gust. Broomé.</i>	<i>Carl Jansson i Edsbäcken.</i>
<i>G. Lindgren i Islingby.</i>	<i>W. Johansson, Öija.</i>	<i>C. J. Berggren.</i>
<i>A. Thylander.</i>	<i>L. E. Ericsson.</i>	<i>Joh. Eric Nordin.</i>
<i>Oskar Berg.</i>	<i>Nils Persson.</i>	<i>P. Hörnstén.</i>
<i>O. G. Erikson.</i>	<i>J. G. Forsberg.</i>	<i>C. Wallentin.</i>
<i>Johan Ericsson.</i>	<i>Johan Forssell.</i>	<i>R. Ekholm.</i>
<i>Joh. Ström.</i>	<i>Viktor Larsson.</i>	<i>Johan Olofsson.</i>
<i>J. Eriksson.</i>	<i>Gust. Österberg.</i>	<i>Hjalmar Branting.</i>
<i>F. W. Thorsson.</i>	<i>J. E. Granlund.</i>	<i>Pehr Svensson.</i>
<i>Joh. Nydal.</i>	<i>Oskar Eklund.</i>	<i>P. Olsson.</i>
<i>Anders Olsson i Mårdäng.</i>	<i>J. P. Jansson.</i>	<i>J. P. Jespersson.</i>
<i>E. G. Åkerlind.</i>		<i>Halvar Eriksson.</i>
<i>J. Andersson, Baggböle.</i>		<i>J. Johnson.</i>
